

**ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТИДА МАВЖУД ЕРЛАРДА ЎТКАЗИЛГАН
МОНИТОРИНГ НАТИЖАЛАРИ ВА УНИНГ ЕЧИМЛАРИ
(2022 йил 1-январ ҳолатида)**

Жуманов Бекзод Норбойевич, катта ўқитувчи
Турайев Сарвар, магистрант
Қарши муҳандислик иқтисодиёт институти

Аннотация

Мақолада Қашқадарё вилоятида мавжуд ерларда ўтказилган мониторинг натижасида аниқланган ер қонун бузилиш ҳолатларини бартараф этиш юзасидан амалга оширилиши лозим бўлган таклиф ва мулоҳазалар келтирилган.

Калит сўзлар: Ер фонди тоифалари, мониторинг, ер ресурслари, самарадорлик, ўзбошимчалик, қонун бузилиши.

Миллий иқтисодиётнинг рақобатбардошлилик даражаси кўп жиҳатдан мамлакатнинг табиий ресурслар билан таъминланганлиги, ишлаб-чиқаришнинг техник-технологик жиҳатидан модернизациялашганлик даражаси, ерга эгалик қилувчи ва ердан фойдаланувчи корхоналарнинг давр талабига кўра такомиллашуви ҳамда улар учун яратилаётган шарт-шароитларнинг қўлайлиги ва бошқа қатор омилларга боғлиқ. Бугунги кунда вилоят бўйича корхона, ташкилот, муассасалар, фермер-деҳқон хўжаликлари ва фуқароларнинг фойдаланишдаги жами ерлар 2 856 799 гектарни ташкил этиб, шундан суғориладиган ерлар эса 417 266 гектарни ёки умумий ер майдоннинг 14,6 фоизини ташкил қилади.

Ер фондидан фойдаланиш мақсади ва тартибига кўра ўзига хос хусусиятларга эга бўлиб, улар 8 тоифага бўлинади.

Жумладан,

қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар 1097863 гектар (умумий ер майдонга нисбатан 81,3 фоиз);

аҳоли пункти ер майдонлари 11487 гектар (умумий ер майдонга нисбатан 0,4 фоиз);

саноат транспорт, мудофаа, алоқа ва бошқа мақсадлар учун белгиланган ерлар 67026 гектар (умумий ер майдонга нисбатан 2,3 фоиз);

табиатни муҳофаза қилиш, соғломлаштириш рекреация мақсадларига мўлжалланган ерлар 26 гектар (умумий ер майдонга нисбатан 0,0009 фоиз);

тарихий-маданий аҳамиятга молик ерлар 2567 гектар (умумий ер майдонга нисбатан 0,09 фоиз);

ўрмон фонди ерлари 412052 гектар (умумий ер майдонга нисбатан 14,4 фоиз);

сув фонди ерлари 37067 гектарни (умумий ер майдонга нисбатан 1,3 фоиз);

давлат захира ерлари 3819 гектарни (умумий ер майдонга нисбатан 0,13 фоиз).

2021 йил ҳолатига ўзбошимчалик билан эгаллаб олинган ер майдонлар 782 та (144,2 гектар) шундан энг кўп аниқланган ҳолатлар

Қамаши туманида 132 та (36,2 гектар);

Яккабоғ туманида 86 та (27,5 гектар);

Косон туманида 82 та (21,3 гектар);

Чироқчи туманида 68 та (21,9 гектар);

Қарши шаҳрида 64 та (1,5 гектар);

Қарши туманида 54 та (10,8 гектар);

Миришкор туманида 54 та (7,0 гектар);

Китоб туманида 40 та (5,0 гектар);

Касби туманида 32 та (3,2 гектар);

Шаҳрисабз туманида 32 та (3,2 гектар);

Дехқонобод туманида 30 та (1,8 гектар);

Муборак туманида 28 та (0,3 гектар);

Нишон туманида 28 та (1,7 гектар);

Шаҳрисабз туманида 28 та (2,5 гектар);

Ғузур туманида 24 та (1,8 геткар).

Аҳолининг ижтимоий-иқтисодий турмуш даражасини ошириш, биринчи навбатда мавжуд ер ресурсларидан самарадорлигига боғлиқ. Мавжуд ер майдонлардан фойдаланиш даражаси аҳолининг ер билан тиллаша олиши, ер билан боғлиқ сийсий-иқтисодий саводхонлигига боғлиқдир.

2022 йил 1 январ ҳолатида Қашқадарё вилояти бўйича мавжуд ерларда ўтказилган мониторинг натижасида аниқланган ер қонун бузилиш ҳолатларини таҳлил қиладиган бўлсак, вилоят бўйича жами 782 та содир этилган.

Вилоят миқёсида қонунда хилоф ҳолда ўзбошимчалик билан ер эгаллашлар сони энг кўпи Қамашини туманида 132 марта содир этилган бўлиб, вилоят бўйича 16,8 фоизни ташкил этади. Содир этилган ҳолат натижасида вилоят бўйича 144,2 геткар ерни талон-тарож қилинган. Таҳлил натижаларидан маълум бўлдики, уй-жой қуриш учун жами 680 та ноқонуний ҳатти ҳаракатлар содир этилган. Бунинг оқибатида 117,6 геткар ер эгалланган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 8 июндаги “Ер муносабатларида тенглик ва шаффофликни таъминлаш, ерга бўлган ҳуқуқларни ишончли ҳимоя қилиш ва уларни бозор активига айлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-6243-сонли Фармонида асосан Давлат Солиқ қўмитаси ҳузуридаги Кадастр агентлиги органларига ер участкаларидан мақсадсиз фойдаланиш ҳолатлари аниқланганда Ўзбекистон Республикаси “Ер кодекси”нинг 36-моддасига мувофиқ ушбу ер участкаларига бўлган ҳуқуқни бекор қилиш, ўзбошимчалик билан эгалланган ер майдонида ноқонуний қурилган иморатларни бартараф этиш юзасидан тўғридан-тўғри судга мурожаат қилиш ҳуқуқи берилган.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Кадастр агентлигининг органларига МЖТКнинг 60¹-моддасида (Суғориладиган ерларни ўзбошимчалик билан эгаллаб олишга йўл қўймаслик бўйича чоралар қўрмаслик), 68-моддасида (Ер тузиш лойиҳаларидан ўзбошимчалик билан четга чиқиш, давлат ер кадастри юритиш қоидаларини бузиш, 68¹-моддасида (Кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқни давлат рўйхатидан ўтказиш учун ўз вақтида мурожаат

этмаслик) ва 69-моддасида (Чегара белгиларини, геодезик пунктларни ва чеклов белгиларини йўқ қилиш ёки шикастлантириш) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Кадастр агентлиги Қашқадарё вилояти бошқармаси томонидан 2021 йил давомида ер қонунбузилиши ҳолатларини аниқлаш ва уларни бартараф этиш ҳамда ер майдонларини ҳисобга олиш бўйича қуйидаги ишлар амалга оширилган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 8 июндаги “Ер муносабатларида тенглик ва шаффофликни тaminлаш, ерга бўлган ҳуқуқларни ишончли ҳимоя қилиш ва уларни бозор активига айлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-6243-сонли Фармонида берилган топшириқларни ижросини тaminлаш мақсадида, Кадастр агентлигининг туман (шаҳар) бўлимлари томонидан 2021 йил давомида 782 та ҳолатда 144,2 гектар ер майдонларини жисмоний ва юридик шахслар томонидан ўзбошимчалик билан эгаллаб олиш ҳолатлари аниқланди. Олиб борилган профилактик ишлар натижасида 203 та ҳолатда 55,2 гектар ўзбошимчалик билан эгаллаб олиш ҳолатлари фуқароларнинг ўз ихтиёрлари билан бартараф этилди.

(Мисол учун, Косон тумани Андабозор ҳудудидаги “Бахтиёров Руслан Наврузович” фермер хўжалигига тегишли қишлоқ хўжалиги харитасининг 8к-контурида жойлашган суғориладиган экин ер майдонидан “Муллали” МФЙ Қорабайир қишлоғида яшовчи 3 нафар фуқаролар томонидан 0,04 гектар ер майдонига қурилган ноқонуний қурилишлар фуқаролар томонидан бузилди, ер участкаси фермер хўжалигига қайтарилиши таъминланди ва ўзбошимчалик билан эгаллаб олиш оқибатлари фуқароларнинг ўз ихтиёрлари билан жойида бартараф қилинди.)

592 та ҳолатдаги 88,6 гектар ер майдонини ўзбошимчалик билан эгаллаб олиш ҳолатлари юзасидан ноқонуний қурилган қурилмаларни буздириш ва ер майдонини туман хокимликлари ихтиёрига қайтариш юзасидан Судларга даъво аризалари киритилди.

Шундан, 196 таси Судлар томонидан кўриб чиқилиб даво аризалар қаноатлантирилди, 381 та даъво аризалар кўриб чиқилмоқда.

Бундан ташқари 51 та ҳолатда 26,3 гектар суғориладиган экин ер майдонини ўзбошимчалик билан эгаллаб олиш ҳолатлари юзасидан “Жиноят кодекси”нинг 229¹ иккинчи қисми билан жиноят иши қўзғатиш учун ер қонунбузилиш ҳолатлари бўйича “Кўшма тартиб” асосида хужжатлар расмийлаштирилиб, қонуний чора кўриш учун прокуратура органларига юборилди.

Кайд этилган ҳолатлардан келиб чиқиб хулоса қиладиган бўлсак, Ер билан боғлиқ бўладиган муаммо ва уларнинг ечимлари тўғрисида аҳоли ўртасида етарли даражада маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан ташвиқот ва тарғибот ишлари талаб даражада олиб борилмаганлигидан далолат беради.

Юқорида келтирилган маълумотларга асосланиб, ушбу соҳада қўйидаги чоратadbирларни амалга ошириш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз:

- Кадастр агентлигининг туман, шаҳар бўлимлари ҳамда соҳага дахлдор мутахассислар ҳамкорлигида аниқ режа асосида аҳоли ўртасида ер билан боғлиқ бўлган қонун қоидаларни тарғиб этиш ва аҳолини сиёсий саводхонлигини ошириш;
- -қонунда белгиланган тартиб асосида ҳудуд ер тузувчи инженерларни малакасини ошириш курсларига жалб этиш;
- -соҳанинг етук олимлари билан соҳа ходимлари ўртасида давра суҳбатлари ташкил этиш;

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикасининг «Ер кодекси» - Т.: «Адолат», 1998
2. Ўзбекистон Республикаси «Давлат ер кадастри тўғрисида»ги қонуни Т. «Адолат»,1998.
3. Кадастр агентлигининг 2022 йил 1 январ ҳолатига тайёрланган маълумоти